

PRVNÍ POKUS O ÚTĚCHU

Neponeseš těžce, zkusí-li to někdo s tebou mluvit? (Jb 4:2)

1. čtení: Jan 6:53-68

Hlavní čtení: Jób 4:1-5:16

I. Bože, to se ti opravdu moc nepovedlo

Milí bratři, milé sestry,

před dvěma týdny jsme se ponořili do nitra ztrápeného Jóba. Nešetřil nás. Uvázal nám kámen k noze a vrhl nás do hlubin svého zoufalství. Musím přiznat, že se mi ten jeho nárek na kazatelně četl velice obtížně. Takovou úzkost při veřejném čtení Božího slova jsem opravdu dlouho nezažil. Připravoval jsem se na to celý týden, ale nakonec ta slova se mnou pořádně zamávala.

Když použiji jiný příměr: Jób byl jako sopka. Chrlil své nářky jako lávu všude kolem sebe. Dým se valil k nebesům, láva se rozlévala kolem něj. A nebesa pozorně poslouchala. I tři Jóbovi přátelé tomu všemu naslouchali. A my spolu s nimi.

Vzpomínáte, že Jób nejprve proklínal den svého narození? To samo o sobě působilo dost děsivě. Ale zřejmě nám uniklo, že v tom jeho žalozpěvu byl ještě jeden hlubší motiv. Jób se obul do Božího dobrého stvořitelského díla. Připomenu ta známá slova ze začátku Bible:

- ³ *I řekl Bůh: „Buď světlo!“ A bylo světlo. ⁴ Viděl, že světlo je dobré, a oddělil světlo od tmy. ⁵ Světlo nazval Bůh dnem a tmou nazval nocí. Byl večer a bylo jitro, den první. (Gn 1:3-5)*

Bůh si přál světlo. Ale Jób si přeje zahalit vše do temnoty. Bůh vidí, že světlo je dobré. Ale Jób nechce vidět vůbec nic. *At' se světlo stane tmou! At' se všechny ty dobré Boží stvořitelské řády obrátí vzhůru nohama! At' potmění slunce i hvězdy na obloze!* Ty nebeské svítily Bůh daroval lidem k tomu, aby určovaly den a noc, měsíce a roky. Ale Jób o to nestojí! On žádá, aby den jeho narození zmizel. Aby nikdy nenastal. Domnívám se, že tyto hořké narážky na dílo Boha Stvořitele jeho přátelům Elífazovi, Sófarovi a Bildadovi neunikly. A muselo je to silně mrzet. Stejně jako nás mrzí, když si lidé stěžují na to, že Bůh špatně stvořil svět. Že hloupě nebo dokonce zle řídí světové dění. Třeba: *Moc se to Bohu nepovedlo, když já tolik trpím.* Nebo rovnou: *Kdyby opravdu byl Bůh, ve světě by to vypadalo jinak.*

A tak má Elífaz Témanský, nejstarší z Jóbových přátel, potřebu promluvit. Odpovědět. Reagovat. A my se dnes hlouběji zamyslíme nad jeho slovy. Jak hájí Boha. A co radí Jóbovi.

II. Zamotaná kniha

Bratři a sestry, prostřední a nejdlejší část knihy Jób je obtížné čtení. Z mnoha důvodů. Třeba proto, že jednotlivé řeči jsou v mnoha ohledech dobré. Jsou často poučné, teologicky zajímavé, hodné zamyšlení. Ale vždycky to má háček. Trpícímu Jóbovi vůbec nepomáhají. Naopak ho zraňují. Podkopávají mu už tak rozechvělé nohy. Srážejí ho zpět do prachu a popela. *Uznej svou vinu, Jóbe.* Moralisticky ho vybízí k aktivitě, které není schopen. *Seber se, bratře. Snad něco vydržíš. Nestěžuj si pořád.* A proto Bůh nakonec těm třem přátelům vynadá. Řekne jim, co si o jejich řečech myslí on sám:

- *Když Hospodin k Jóbovi domluvil tato slova, řekl Elífazovi Témanskému: „Můj hněv plane proti tobě a oběma tvým přátelům, protože jste o mně nemluvili náležitě jako můj služebník Jób.“ (Jb 42:7)*

Takže vždycky, když Jóbovi kamarádi otevrou ústa, musíme být ostražití. Nesmíme si ani na chvíli myslet, že všechno, co z pusy vypustí, je zbožné, moudré a chvályhodné. My musíme rozlišovat. Ostatně k tomu nás Písmo nabádá. Ústy apoštola Jana:

- *Milovaní, nevěřte každému vnuknutí, nýbrž zkoumejte duchy, zda jsou z Boha; neboť mnoho falešných proroků vyšlo do světa. (1J 4:1)*

Jsou tedy slova Elífaze Témanského trefná, nebo zcela mimo mísu? Jsou to slova moudrého zbožného člověka, který zná Boha? Nebo jsou to řeči pomateného bezbožníka, který Boha nezná? Anebo ještě jinak: Můžeme celou jeho dlouhou řeč šoupnout jen do jedné krabice? Tedy: Buď do pokladnice teologické moudrosti, nebo do popelnice náboženského pomatení? Co když jednou s Elífazem budeme souhlasit a podruhé nesouhlasit? A co když s ním budeme zároveň souhlasit a zároveň nesouhlasit? Bude se nám někdy líbit, co říká o Bohu, ale přitom neskousneme, že je tak krutý ke svému příteli, kterého přišel potěšit. Já vím, já vím. Zamotal jsem to. Jenže přesně taková je kniha Jób: Zamotaná! Tak to pojďme alespoň trošku rozmotat!

III. Přímá úměra mezi zbožností a štěstím?

Elifaz je na začátku docela citlivý. Žádá svého zmučeného přítele o svolení promluvit.

- **Neponeseš těžce, zkusí-li to někdo s tebou mluvit?**

Ale hned vzápětí zjistíme, že na Jóbovo svolení vlastně nechce čekat. Jeho otázka byla jen řečnická. Elifaz pokračuje, i bez souhlasu přítele. A svou řeč hned na startovní čáře vyostří:

- **Kdo se však dokáže zdržet domluv?**

Odpověď zní: *Já, Elifaz, už se fakt neudržím.* Ale co mu vlastně vadí na tom, že Jób vybuchl? Že Jób dal najevo, jak se opravdu cítí? Podle Elífaze sám Jób dokázal druhé lidi povzbuzovat a podpírat, když byl při síle, když se těšil dobrému zdraví, když se mu dařilo, když byl bohatým a úspěšným mužem, když byl šťastným otcem deseti dětí. Ti, kteří v jeho blízkosti trpěli, se od něj dočkali slov posily a útěchy, tvrdí Elifaz. Ale nyní, když Jób sám prochází jobovským utrpením, nedokáže se s těmi svými ranami vůbec vyrovnat. *No tak, lékaři, uzdrav sám sebe!*

Elifaz si vůbec neuvědomuje, na jak tenký led se postavil. Copak on by to dokázal, kdyby Bůh dopustil těžkosti na jeho hlavu? *Místo abys Jóba těšil, nadáváš mu, aby se sám vzchopil, aby v sobě samém našel sílu zvládat všechny těžkosti. To se ti to radí, když nejsi v jeho kůži.* Je to přece prosté jako facka: Když je nám dobře, jsme silní. Když je nám zle, jsme slabí. Když je nám dobře, usmíváme se na celý svět. Když je nám zle, mračíme se, brbláme, nebo pláčeme a naříkáme. A vůbec nám nepomůže, když nám někdo připomene: *Ty jsi teď takový bručoun. A to ses ještě nedávno hezky usmíval.* Nebo: *Ty jsi pořád uplakaná. A přitom ještě před časem jsi úplně zářila. Tak se vzchop!* Od toho nám Bůh dal společenství rodiny, společenství víry. Proto máme jeden druhého. Ten, komu je dobře, utěšuje toho, kterému je zle. A za čas se to otočí.

Pokročme: Jób by měl podle Elífaze nadále důvěřovat ve svou vlastní zbožnost a přímou. Protože nikdy, opakují, nikdy se nestalo, že by přímý a zbožný člověk trpěl. To by přece spravedlivý Bůh nedopustil!

- **⁶ Nedůvěřuješ už ve svou bohabojnost? Nedává ti naději tvůj bezúhonný život? ⁷ Jen se rozpomeň, kdo z nevinných kdy zhynul? Kde upadli přímí do záhuby? ⁸ Pokud jsem já viděl, jen ti, kdo se obírají ničemnostmi, ti, kdo rozsívají trápení, je také sklidí. ⁹ Hynou Božím dechem, když zavane jeho hněv, je s nimi konec.**

Co je tohle za hloupost? Jistě, my známe četné moudré rady podobného ražení, třeba z knihy Přísloví:

- **Spravedlivý žije bezúhonně; blaze bude po něm jeho synům!** (Př 20:17)

Nebo z knihy Žalmů, abychom žili zbožně a bezúhonně, protože život je pak mnohem lepší. Jen vzpomeňme na Žalm 1:

- **¹ Blaze muži, který se neřídí radami svévolníků, který nestojí na cestě hříšných, který nesesedává s posměvači, ² nýbrž si oblíbil Hospodinův zákon, nad jeho zákonem rozjímá ve dne i v noci. ³ Je jako strom zasazený u tekoucí vody, který dává své ovoce v pravý čas, jemuž listí neuvadá. Vše, co podnikne, se zdaří.** (Ž 1:1-3)

Tato Boží doporučení k dobrému životu jsou pro nás užitečná. A pravdivá. Ale nejsou návodem na šťastný, pohodový a bezproblémový život. V tomto hříšném a nevykoupěném světě neexistuje rovnítka mezi zbožným jednáním a šťastným životem. A Bible je první, která by takové univerzální pravidlo napadla. Jen si vezměte praotce: Abraham, Izák, Jákob, Josef. Kolik těžkostí na jejich dlouhé pouti prožili? Nebo Mojžíš? Nebo král David? Nebo prorok Jeremjáš? Nebo tisíce jiných zbožných lidí, kteří trpí a za své trápení opravdu nemůžou. Trpí nevinně. A nejdůležitější příklad? Ježíš Kristus! Ukřižovaný Ježíš Kristus. Syn Boha živého umírající na Golgotě.

Takže: Žijme před Bohem zbožně, přímě, spravedlivě a především laskavě. Prosme o podporu Ducha svatého, aby nám dával sílu takto žít. Je to velice důležité! Litujme každého okamžiku, kdy v tomto směru selháváme. Kdy nežijeme s dobrým Bohem podle dobré Boží vůle. Ale nikdy, opakují nikdy nečekejme za zbožný život odměnu od Boha v podobě permanentní ochrany, zdraví, štěstí, radosti a bohatství na cestách pozemského života. Za zbožnost si životní štěstí u Boha nekoupíme.

Křesťané, kterým píšou apoštolové Pavel nebo Petr, se často vyrovnávali s životními obtížemi, kterými procházeli právě proto, že věřili v Krista, že patřili Kristu. Útlak, nesvoboda, ztráta cti a majetku, někdy i ztráta života. Co nesli na svých ramenech, když kráčeli za Ježíšem? Každý svůj kříž, jak jim Spasitel slíbil. A nemusíme chodit až tak daleko do minulosti. Vzpomeňte si na vaše evangelické předky! Na jejich těžkosti spojené s tím, že se drželi Krista, jeho slova, jeho zásluh a jeho životního příkladu. *Elífazi, Elífazi, že by tedy jen bezbožníci v tomto světě trpěli? Tvá slova prostě neodpovídají skutečnosti.*

IV. Výroky o Bohu, někdy i pravdivé

Ale kuš, Petře, odpoví mi Elífaz. Já jsem si to z prstu nevyucal. Já mám tuto moudrost z vyšších míst. Poslouchej, jak jsem k tomu přišel:

- *¹² Cosi se ke mně přikradlo, mé ucho zachytilo šelest; ¹³ při přemítání o nočních viděních, když na lidi se snáší mrákota, ¹⁴ přepadl mě strach a třásl jsem se, všechny kosti se mi strachem chvěly, ¹⁵ když jakýsi duch mě míjel, chlupy se mi zježily po těle. ¹⁶ Stanul – ale jeho zjev jsem nerozeznal, jen podoba jakási stanula před mým zrakem a v tichu jsem slyšel hlas: ¹⁷ „Což je člověk spravedlivější než Bůh, čistší muž než jeho Učinitel?“*

Tak co? Přichází takový hlas od Boha? Šeptal mu do ucha Bůh sám? Je to sdělení Božího Ducha? Nebo Elífazovi našeptával zlý duch? *Bůh je nejspravedlivější a nejčistší bytost*, prohlašuje Elífaz. A my s tím ochotně souhlasíme. To je přece pravda pravdoucí! Ve srovnání s Bohem jsme všichni pošpinění hříchem, samá nespravedlnost a nepravost. Je to zbožné a pravdivé vyznání. Ale pozor! To je návnada. Buďme ostražití! Elífaz se chytil do pasti, sežral to našeptávání nočního ducha i s navijákem. Neměli bychom udělat stejnou chybu. Copak jsou pravdivá ta jeho další slova? Zní zbožně, ale pravda o Bohu v nich není!

- *¹⁸ Nemůže-li věřit vlastním služebníkům, shledává-li omylnost i na andělech, ¹⁹ tím spíš na těch, kteří přebývají ve hliněných domech a svým základem tkví v prachu; ty rozmáčkne snadněji než mola. ²⁰ Než se setká ráno s večerem, už budou rozdrnceni, nežli si to uvědomí, navždy zhynou. ²¹ Bývá s nimi vytrženo i jejich stanové lano; umírají, ale ne v moudrosti.*

Jinými slovy: *Bůh nedůvěřuje ani andělům, těm čistým duchovním bytostem, které si podle Písma stvořil jako své posly*. Nesmysl! Bohapustá lež! A dál: *Bůh nás rozmáčkne snadněji, než my rozmáčkne mola*. Takto že se k nám chová? Copak je Stvořitel a Spasitel lidí náš úhlavní nepřítel? Vždyť se Bůh sám stal jedním z nás, z lásky k nám! Ježíš Kristus nám přišel sdělit pravý opak: Že Bůh si nás, obyčejné lidi zamiloval. Že nás, hříšné smrtelníky Bůh smířil se sebou samým. Elífazův „bůh“ je zlý a krutý. Je to nacista, který si v koncentračním táboře dělá se svými vězni, co se mu zlíbí. Náš Bůh ale takový není. Je pravým opakem! A přece! Abychom nakonec Elífazovi úplně neukřivdili... I v jeho dnešních slovech můžeme nalézt něco pravdivého, co nás potěší a posílí. Poté co Elífaz dštil síru a oheň na všechny hříšníky kolem sebe, prohlásí:

- *⁸ Spíše bych se dotazoval Boha, svoji záležitost předložil bych Bohu, ⁹ který dělá věci veliké a nevyzpytatelné, nesčíslné divy: ¹⁰ Dává zemi déšť, polím sesílá vláhu, ¹¹ ponížené staví na vysoké místo, zarmoucení docházejí spásy; ¹² chytrákům však hatí plány, aby jejich ruce neprovedly to, čeho jsou schopni; ¹³ moudré jejich chytrostí dovede lapit, takže záměr potměšilců nadobro se zvrtné:*

Bůh skutečně koná divuplné věci! Stará se o své stvoření, které uvedl do chodu. Děkujeme za připomenutí! Navíc: Právě tato Elífazova slova se odrážejí na několika místech Nového zákona. *Tak ses dočkal, kamaráde! V něčem ti přece jen můžeme přitakat*. Marie, matka Páně, velebí podobnými slovy Boha. Slyšeli jsme v prvním čtení:

- *Prokázal sílu svým ramenem, rozptýlil ty, kdo v srdci smýšlejí pyšně; ⁵² vladaře svrhl z trůnu a ponížené povýšil, ⁵³ hladové nasýtil dobrými věcmi a bohaté poslal pryč s prázdnou.* (L 1:52-53)

A apoštol Pavel mluví o chytráctví toho světa takto:

- *Moudrost tohoto věku je bláznovstvím před Bohem, neboť je psáno: Nachytá moudré na jejich vychytralost.* (1K 3:19)

Ano, tak se Bůh staví k chytráctví a pýše lidí, kteří si hrají na bohy ve světě. Častou výzvou Písma proto musíme mít všichni na paměti:

- *Pokořte se před Pánem, a on vás povýší.* (Jk 4:10)

Amen, bratře Elífazi. Ale víte, co? Zmučený Jób to slyšet opravdu nepotřeboval. Ne uprostřed svého trápení. A právě v tom je ten průšvih.

Modlitba:

Pane Ježíši Kriste, tvé slovo je vždycky pravdivé. A co víc? Tvé slovo je v každé situaci přiléhavé. Mrtvého Lazara jsi slovem vyvedl z hrobu. Namyšleného Petra jsi zpražil. Chudou vdovu u chrámu jsi pochválil. Dábla na poušti jsi poslal ke všem čertům. A svým nepřátelům jsi z kříže odpustil. Ne od Elífaze, ale od tebe, moudrého Pána a Spasitele, který zná lidské utrpení, se chceme učit. Dej nám Ducha svatého, aby naše slova byla pravdivá a zároveň přiléhavá. Aby naše slova především podepírala, uzdravovala a budovala. Amen.